

CZU: 001.89:334.72

ABORDAREA PROTECȚIEI PROPRIETĂȚII INTELECTUALE ÎN PROGRAMELE-CADRU PENTRU CERCETARE ȘI INOVARE ALE UNIUNII EUROPENE

SVEATOSLAV POSTORONCĂ,
CONSULTANT SUPERIOR, DIRECȚIA COOPERARE
INTERNAȚIONALĂ ȘI DEZVOLTARE DURABILĂ,
AGENȚIA NAȚIONALĂ PENTRU CERCETARE ȘI DEZVOLTARE
EMAIL: SVEATOSLAV.POSTORONCĂ@ANCD.GOV.MD.

Introducere. În dezideratul, de reverberație astăzi la scara întregului mapamond, ce ține de creșterea impactului suportului oferit de comunitatea științifică globală întru elaborarea cadrului soluțiilor de răspuns la cele mai stringente provocări ale timpului, Întreprinderile Mici și Mijlocii (IMM) și-au conturat poziția în lista actorilor-cheie, demonstrând o implicare impunătoare în activitățile de cercetare și inovare și deschizând orizonturile către valorificarea noilor spații. Perioada de la sfârșitul sec. XIX și pe tot parcursul sec. XX este caracterizată de o industrializare masivă cu drept de epocă istorică. Progresul tehnico-științific, în intenția de a oferi condiții de trai calitativ noi, a impulsionat enorm activitatea antropogenă, asociată de o utilizare prejudicioasă și peste limită a resurselor naturale. Efectele negative ale acestora au devenit clar vizibile în zilele noastre. Deja pe la sfârșitul anilor '70 ai secolului trecut, instituțiile internaționale în frunte cu Organizația Națiunilor Unite (ONU) convocau întruniri dedicate problemelor impactului activităților neraționale ale omului asupra biosferei. În lista sectoarelor economiei globale afectate de acest fenomen se regăsesc industria, sectorul energetic și transportul. Cauzele acestei situații sunt funcționarea bazată pe arderea combustibililor fosili de natura hidrocarburilor, de asemenea,

tehnologiile intensive în agricultură, construcții, management al deșeurilor, departe de a fi perfecte etc. Efortul depus la scară globală dedicat atenuării efectelor schimbărilor climatice și adaptare la acestea continuă. Printre cele mai relevante exemple sunt Convenția ONU cu privire la schimbarea climei (CONUSC) [1], Protocolul de la Kyoto [2], Acordul de la Paris [3] etc., toate lansate în scop de implementare a conceptelor promovate de Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (ODD), economie circulară și restaurare a biodiversității. Uniunea Europeană, la nivel de act politic de prioritate înaltă, declară despre implicare în realizarea unui set de obiective dintre cele mai ambițioase, orientate spre dezvoltarea unei societăți fără emisii de carbon în mediu. Prin promovarea reformelor profunde în sectoarele economiei, precum și în toate celelalte sfere de activitate umană, în baza soluțiilor științifico-tehnologice, continentul european își asumă calitatea de lider global pe această pistă, având la bază creșterea competitivității economice, fapt ce ar permite replicarea parcursului în celelalte colțuri ale lumii. Decizia politică a leadership-ului de la Bruxelles de adoptare a Pactului Verde European (Green Deal) [4], cu buget la nivel de 1 trl.€, servește drept o platformă reală ce include multiple mecanisme și instrumente pentru ca Europa să devină către 2050 continent

cu reduceri zero de emisii poluante de carbon în mediu. Important este aici de menționat faptul că abordarea nu permite transpunerea acestui pachet din contul reducerii calității vieții cetățenilor sau prin limitări în confort. Din contra, statisticile prezintă realizările în care curba volumului emisiilor trece jos, iar indicatorii la produsul intern brut (PIB) trece sus [5]. Nimic paradoxal în aceasta, explicația regăsindu-se în conectarea la dezvoltarea economică a „motoarelor de acționare”, oferite de cercetare și inovare. La acest capitol, de asemenea, avem o acoperire pentru cele menționate mai sus prin exemplele Programelor cadru de cercetare și inovare ale Comisiei Europene Orizont 2020 (H 2020) și Orizont Europa (HE), respectiv al 8-lea, pentru 2014-2020, și al 9-lea, pentru 2021-2027, Programe alinate la planificarea șapte-anuală economică europeană, precum și Programele anterioare. Răsfoind apelurile și tematicile H 2020 (în momentul de față, mijloc de aprilie 2021, pentru HE nu este publicat întreg setul programelor de lucru, WP), am constatat că prioritar rămâne elementul-nucleu al contextului – necesitatea rezultatelor ce cercetare și inovare, care ar pava calea spre restabilirea componentei ecologice a societății. Relevant este faptul că, până la finele său, în toamna lui 2020, Programul H 2020 a reușit lansarea apelului Green Deal Call H 2020 cu un set de 20 de tematici pentru proiecte de cercetare, cu acoperire financiară de 1 mlrd.€ [6]. O parte componentă importantă în implementarea politicilor UE din sfera cercetării și inovării este implicarea IMM-urilor. Pornind de la caracterul pragmatic al agendelor științifice europene, concentrate pe bunăstarea cetățenilor, guvernanta UE conștientizează rolul primordial al IMM-urilor pentru sprijinul celei mai scurte căi de ajungere a produsului științific în viața cotidiană a cetățenilor, stabilirea unei coeziuni strânse și funcționale între mediul academic și sectorul real, încurajarea participării IMM-urilor în proiecte cu componentă inovațională. Totodată, în afară de implicarea în activitățile de cercetare și inovare, programele oferă un cadru amplu de oportunități dedicate unui sprijin real în dezvoltarea propriilor afaceri, creșterea capacităților acestor entități, extinderea serviciilor de mentorat și acces la rețele specializate pentru identificarea partenerilor, clienților și a investitorilor etc. Programul H 2020, dedicat expres acestor preocupări, cuprindea și Instrumentul IMM (SME Instrument) [7]. În vederea asigurării unei

continuități, în Programul următor HE, cu concursul Consiliului European de Inovare (EIC) [8], va fi accentuată miza pe sectorul antreprenorial în dezvoltarea economică a societății în baza rezultatelor științifice, avându-se planificat în acest sens un buget de 10 mlrd.€, prin intermediul mai multor aplicații, ca, de exemplu, instrumentele EIC Accelerator și EIC Pathfinder. Bineînțeles, la promovarea pe piață a unui rezultat inovațional, la nivel de elaborare – produs, serviciu sau creație de alt gen, precum și la realizarea proiectelor comune în formatul consorțiilor, o conotație specială are cadrul normativ în domeniul Proprietății Intellectuale (PI), cu multiple aspecte de sprijin pentru dezvoltarea competențelor celor ce câștigă într-un exercițiu de concurență loială. Acestea ar fi unele dintre considerentele esențiale care au determinat alegerea genericului „Proprietatea intelectuală și IMM-urile: comercializați-vă ideile” pentru Ziua Mondială a Proprietății Intellectuale din anul 2021.

1. Participarea IMM-urilor din Republica Moldova în Programul H 2020 [9]

Programul-cadru pentru cercetare și inovare al Comisiei Europene H 2020 (Orizont 2020) este cel de-al 8-lea program de dezvoltare în sfera științifică, elaborat și gestionat prin coordonarea Directoratului General pentru Cercetare și Inovare al CE, cu participarea altor Directorate, pentru perioada de planificare economică șapte-anuală, program la derularea căruia s-au înscris să participe 172 de state ale lumii. În urma semnării Acordului între Republica Moldova și Comisia Europeană privind participarea Republicii Moldova la Programul-cadru al Uniunii pentru cercetare și inovare (2014-2020) - H 2020, țara noastră a participat cu drepturi depline la realizarea tematicilor comune în cadrul consorțiilor cu partenerii străini. Este necesar de menționat că pentru Republica Moldova acesta este un exercițiu în premieră. Per total, cercetătorii și inventatorii moldoveni au beneficiat în acest sens de o contribuție netă a CE în valoare de 7,11 mln.€, ei fiind implicați în realizarea a 64 de proiecte. În lista tipurilor de entități implementatoare ale proiectelor H 2020 s-au înscris și IMM-urile autohtone. Cele mai importante date statistice privind implicarea IMM-urilor din Republica Moldova în acest program-cadru, în comparație cu indicatorii generali pentru H 2020, sunt prezentate în Tabelul 1.

Tabelul 1

Date statistice privind participarea IMM din Republica Moldova la implementarea Programului-cadru al Uniunii Europene pentru cercetare și inovare (2014-2020) – H 2020 în comparație cu indicatorii generali ai acestui program-cadru

IMM în H 2020 (total)		IMM în H 2020 (pentru Republica Moldova)	
Acorduri de Grant semnate la H 2020	14 221 (40,70%)	Acorduri de Grant semnate la H 2020	13 (0,04%)
Participări la H 2020	32 569	Participări la H 2020	13
Contribuția UE netă la H 2020 (mlrd.€)	10.571	Contribuția UE netă la H 2020 (mln.€)	1.551
Costul total al proiectelor la H 2020 (mlrd.€)	13.955	Costul total al proiectelor la H 2020 (mln.€)	1.769
Participare per proiect, în medie	2,29	Participare per proiect, în medie	1
Contribuția UE per proiect, în medie (mii.€)	741.8	Contribuția UE per proiect, în medie (mii.€)	119.4
Costul total per proiect, în medie (mii.€)	981.3	Costul total per proiect, în medie (mii.€)	136.1
Participare unică la H 2020	16 604 (42,30%)	Participare unică la H 2020	6 (0,02%)

Sursa: Elaborat de autor prin accesarea paginii web <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/horizon-dashboard>

Tabelul 1 oferă o imagine generală asupra indicatorilor în profilul participării IMM-urilor moldovenești în H 2020, față de întregul Program ce a întrunit 172 de state ale lumii. Trebuie de menționat că, la această etapă de desfășurare a Programului – primăvara lui 2021, nu putem afirma că situația descrisă în tabel este una finală. Ultimul apel pentru prezentarea propunerilor de proiecte la H 2020 a avut termenul limită de 26 ianuarie 2021 (Green Deal H 2020 Call), până atunci fiind depuse 1550 de propuneri de proiecte [10]. Nu este exclus faptul că asemenea propuneri de proiecte au fost depuse și de conaționali noștri. Anume din motivul că procesul de verificare a eligibilității propunerilor și de evaluare în cadrul comisiilor de experți durează de la 3 la 5 luni, rezultatele finale ar putea fi discutate abia la început de iunie 2021 sau poate mai târziu. Așadar, numărul de participări ale IMM-urilor autohtone coincide cu numărul Acordurilor de Grant semnate, constituind 4 sutimi de procent din întregul Program, iar la capitolul contribuției nete din partea CE pentru proiectele în derulare, comparând cca 1,5 mln.€ cu 10,5 mlrd.€, acest procentaj este unul foarte nesemnificativ. Cât privește valoarea contribuțiilor per proiect, participanții moldoveni au beneficiat de sume de cca 6 ori mai mici. Desigur, nu este cazul de a veni aici cu calificative de succes sau insucces, din motiv că diferite proiecte și consorțiile pentru executarea lor erau la scară diferită. În această situație s-ar impune o

analiză a unor statistici per persoană. Din totalul de 13 participări ale partenerilor din partea Republicii Moldova, 6 sunt participări unice, prin urmare, cca jumătate din participări au avut loc în mod repetat, ceea ce denotă acumularea unor experiențe în acedere. În momentul de față, este mediatizată doar evaluarea intermediară a programului H 2020 [11], care reprezintă informații privind progresul cunoștințelor avansate, protecția drepturilor de PI și transferul tehnologic. Potrivit analizei, 187 de beneficiari ai Programului au depus dosare de participare la proiecte pentru protecția drepturilor de PI, dintre aceștia 69 fiind premiați. De asemenea, au fost premiați 39 de participanți la proiecte pentru brevete și 24 pentru mărci comerciale din totalul de 153 câți au depus cereri de participare la aceste proiecte. Din considerentul că, pe de o parte, programul a ajuns la fine foarte recent, iar pe de altă parte, procedurile de expertiză a dosarelor de participare la înregistrarea obiectelor de PI au termenele lor de durată aparte, tabloul statistic complet pe acest segment nu este disponibil în momentul de față, acesta fiind așteptat să fie gata în următoarea perioadă de un an sau poate doi. Tabelul 2 de mai jos prezintă activitatea IMM-urilor în H 2020 pe diferite domenii științifice. Cota maximă de participări se atestă la domeniul științelor naturale, urmat de domeniile științelor ingineresti și tehnologii, indicatori mai mici fiind înregistrați la științele sociale și umanistice.

Tabelul 2
Participarea IMM-urilor din Republica Moldova după domenii științifice

Domeniul științific	Acorduri de grant semnate	Contribuția netă a UE (mii.€)
Științe naturale	7	755.8
Inginerie și tehnologii	5	316.4
Științe sociale	2	184.9
Științe umanistice	1	73.7

Sursa: Elaborat de autor prin accesarea paginii web <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/horizon-dashboard>

Tabelul 3 reflectă situația pentru aceleași activități de participare în funcție de prioritatea tematică. În situația dată, prima poziție „Infrastructuri de cercetare”, de asemenea, având 7 Acorduri de Grant semnate, este caracterizată de o cotă mai mare a contribuției UE. Poziția este urmată de Acțiunile

MSCA (Acțiuni Marie Skłodowska-Curie), domeniul TIC (Tehnologii Informaționale și Comunicații) și cel al științelor sociale, toate trei având cote minime de contribuție. Trebuie de specificat că participări pentru domeniul socio-umanistic există și la prioritățile tematice care se referă la implicarea publicului larg.

Tabelul 3
Participarea IMM din Republica Moldova după priorități tematice

Prioritatea tematică	Acorduri de grant semnate	Contribuția netă a UE (mii.€)
INFRA – Infrastructuri de cercetare	7	1051
MSCA – Acțiuni Marie Skłodowska-Curie	3	243
LEIT-ICT – Tehnologii Informaționale și Comunicații	2	156
SOCIETY – Europa într-o lume în schimbare, societăți inovative și reflective	1	101

Sursa: Elaborat de autor prin accesarea paginii web <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/horizon-dashboard>

Următorul Tabel, 4, reflectă participarea IMM din Republica Moldova după tipul de acțiune. În programele-cadru de cercetare și inovare ale CE există acțiuni de cercetare (RA), acțiuni de cercetare și inovare (RIA), coordonare și suport (CSA) ș.a. Din Tabelele 3 și 4 se observă o coincidență în ceea ce privește caracterul celor 7 participări cu poziția de lider, acestea având loc în cadrul acțiunilor de cer-

cetare și inovare și fiind dedicate infrastructurilor de cercetare.

Următoarele două acțiuni sunt de coordonare și suport și RISE (schemele RISE promovează colaborarea intersectorială prin intermediul schimbului personalului implicat în cercetare și inovare și prin partajarea cunoștințelor și a ideilor între cercetare și piață și viceversa).

Tabelul 4
Participarea IMM din Republica Moldova după tipul acțiunii

Tip de acțiune (simplificat)	Acorduri de Grant semnate	Contribuția UE (mii.€)
Acțiuni de cercetare și inovare	7	1051.3
Acțiuni de coordonare și suport	3	257.6
RISE	3	243.0

Sursa: Elaborat de autor prin accesarea paginii web <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/horizon-dashboard>

Rata de succes la programele abordate în lucrare este procentajul obținut din numărul total de propuneri eligibile de proiecte depuse de către

potențialii participanți la apelurile lansate raportat la numărul de propuneri admise. La formularea bilanșurilor cu referire la întreaga gamă de activități

În programul H 2020 la toate etapele, există mai multe criterii, unul dintre acestea fiind dezvoltarea componentei inovaționale în proiectele executate de IMM-uri. Potrivit Tabelului 5, în aria statelor membre ale UE se atestă cel mai mic procentaj la acest capitol, după care urmează valoarea foarte aproape pentru întreg Programul, indicatorul pen-

tru Republica Moldova fiind mult mai mare, chiar dacă cifra absolută de participări este una foarte mică. De asemenea, în statisticile dedicate se poate găsi valoarea ratei de succes per total obținută de statele membre în cadrul tuturor participărilor, acesta constituind 16%.

Tabelul 5
Rata de succes pentru proiectele inovaționale în IMM (H 2020/UE/RM)

Prioritatea tematică	Propuneri eligibile	Propuneri admise	Rata de succes
Inovarea în UE pentru IMM	31 703	2 569	7%
Inovarea în IMM în general	38 488	3 190	8%
Inovarea în IMM în MD	10	3	23%

Sursa: Elaborat de autor prin accesarea paginii web <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/horizon-dashboard>

În statisticile din raport referitoare la participările IMM-urilor în ansamblu și pe regiune sau țară setată, poate fi identificat locul ocupat de fiecare participant aparte. Totodată, există posibilitatea de vizualizare a locurilor ocupate, fără a lua în considerare participarea IMM-urilor. Criteriul de amplasare este alegerea unei valori medii după indicatorul de participare, volumul contribuției nete, volumul total la costul proiectului etc. Așadar, la setarea cu participarea IMM-urilor, platforma generează o listă de 92 de țări, unde Republica Moldova este amplasată pe locul 42. Dacă excludem din setare participarea IMM-urilor, atunci este generată lista a 172 de

țări, din care este evidentă cota zero de participare și de finanțare a proiectelor ce țin de IMM-uri a țărilor peste numărul de 92. Aici Republica Moldova ocupă locul 54. Dar, acest clasament nu trebuie privit ca fiind fix în ceea ce privește modul de amplasare conform unor creșteri cantitative sau calitative ale indicatorilor. Spre exemplu, sunt țări, în acest clasament, ce ocupă poziții superioare față de Republica Moldova, însă nu au nici o activitate legată de implicarea IMM-urilor. Această situație se explică prin faptul că țările date ne depășesc după volumul populației și au beneficiat de contribuții nete mai mari. Situația este redată în Figura 1.

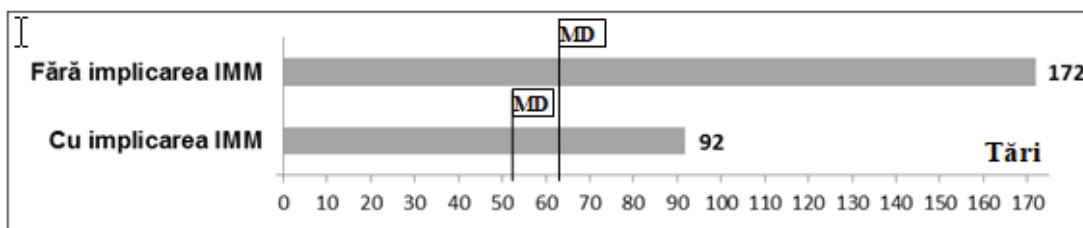

Figura 1. Locul de ordine al Republicii Moldova în clasamentul referitor la indicatorii obținuți din activitatea în H 2020, cu și fără implicarea IMM-urilor

Sursa: Elaborată de autor prin accesarea paginii web <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/horizon-dashboard>

2. Programul cadru de cercetare și inovare al Comisiei Europene Orizont Europa, HE

După cum a și fost menționat, suntem în pragul următorului Program Orizont Europa, ce-și va desfășura activitățile între 2021 și 2027 [12]. Bugetul programului este aprobat în volum de 95,5

mld.€. Este preluată și dezvoltată abordarea de creștere a cotei de participare pentru IMM-uri. În acest sens este dedicat Pilonul 3, parte componentă în organizarea structurală a Programului, unde Consiliul European pentru Inovare (EIC) își concentrează atenția asupra creșterii IMM-urilor și inovă-

rii cu ieșire nemijlocit la piață. În anii precedenți a fost lansat programul pilot EIC, inclusiv apelurile „EIC Accelerator” și „EIC Pathfinder”. Bugetul total estimat pentru activitățile preconizate în 2021 este de cca 1.141,80 mln.€. Acesta este elementul prioritar din lista a trei preocupări, celelalte două referindu-se la Ecosistemele Inovaționale Europene: conexiunea cu actori naționali și regionali în activitatea de inovare la Institutul European pentru Inovare și Tehnologii (EIT), specializat în cercetări cu aspecte integraționiste, educație universitară, business și activitate antreprenorială. Pe parcursul anului trecut, entitățile implicate în procesul de elaborare a pachetului de acte pentru reglementarea desfășurării Programului au demarat discuții la proiectul Regulament al Parlamentului European și al Consiliului întru stabilirea regulilor de participare și diseminare în Programul Orizont Europa [13]. Aici se regăsesc alineate dedicate conceptelor de impact științific pentru crearea cunoștințelor de calitate înaltă, creșterea performanțelor potențialului uman implicat în cercetare și inovare și accelerarea difuzării cunoștințelor și a Științei Deschise. Progresele vor fi reflectate prin intermediul unor seturi de indicatori proxy prestabiliți pe termen scurt, lung și mediu și pentru trei dimensiuni, una din ele fiind „Către impactul tehnologic/economic”, unde, în sub-dimensiunea „Generarea creșterii bazate pe inovare”, indicatorii pe termen scurt prevăd – numărul de produse inovative, procesele sau metodele și aplicările pentru drepturile PI, generate din Programul-cadru, iar pe termen mediu – numărul de inovații din executarea proiectelor, inclusiv din obiectele PI premiate.

3. Proprietatea Intelectuală în Programele-cadru pentru cercetare și inovare ale UE

Programele-cadru ale Comisiei Europene pentru cercetare și inovare oferă un spațiu vast, dedicat managementului pentru toate aspectele legate de protecția PI și a dreptului de autor, ținându-se cont de particularitățile specifice privind executarea proiectelor de acest gen, deoarece, în colaborare cu mai mulți parteneri, subiectele legate de PI devin mai sensibile decât, spre exemplu, atunci când, în cadrul unui laborator, centru sau IMM, se operează cu o singură informație. Pentru a nu fi aduse eventuale prejudicii în protecția acestor drepturi, există instrumente ce ghidează partenerii la negocieri prealabi-

le, pe tot parcursul executării proiectului, precum și de după, în sensul respectării rigorilor de administrare a acestor informații. Trebuie de menționat că întregul cadru legislativ european include aici mai multe capitole, și anume: (i) Drept de autor cu Directive și Legi naționale; (ii) Mărci comerciale; (iii) Brevete; (iv) Design; (v) Secrete comerciale și (vi) Tratamente, fiind dezvoltat de-a lungul unei perioade mai îndelungate prin efortul comun al experților în domeniu și actele emise în cadrul forurilor la nivel înalt [14,15,16]. În baza acestui cadru legal au fost elaborate platforme proprii în suportul partenerilor din consorțiile proiectelor. Pe pagina web a noului Program HE este disponibil, în conținutul Manualului online, compartimentul „Diseminarea și exploatarea rezultatelor proiectelor” [17], cu ieșire la aplicația EU IP Helpdesk [18]. Este o oportunitate de „primă linie” ce oferă suport gratuit și cu acces deschis în domeniul IP pentru IMM-urile europene și toți beneficiarii în cadrul proiectelor de cercetare și inovare finanțate sau cofinanțate de CE pentru activitățile științifice în materie de management, diseminare și valorizare a obiectelor PI. Aplicația oferă un spectru larg de explicații pentru suport informațional, sesiuni de instruire, ghiduri, buletine, spoturi video, bibliotecă de resurse, documente utile, studii de caz, glosar etc. Spre exemplu, la rubrica „Fact sheets”, apar mai multe publicații ce prezintă informații ample privind domeniul PI, legislația și interpretarea acesteia pentru diverse domenii, cum ar fi: industria modei, business, mărci comerciale, energie regenerabilă, alte noutăți și implementări. Un alt exemplu de suport informațional cu orientare specializată pentru beneficiari este rubrica „Infographics”. Aici, de asemenea, găsim publicații ce reflectă aspecte importante legate de sectoare economice aparte: PI în modă, mediul social, jocuri video, energie regenerabilă, licențiere și business internațional. Gama de servicii ale platformei cuprinde și instrumentul dedicat „Horizon IP Scan”, care oferă asistență specializată pentru IMM-uri și start-up-uri din partea unor vaste rețele de experți locali din cadrul instituțiilor naționale în preocupările pentru protecția PI la etapa de inițiere a cercetării și inovării în parteneriate, pe durata desfășurării proiectului, dar și în elaborarea unor strategii individuale pentru exploatarea și valorizarea ulterioară a lucrărilor executate pentru obiectele PI generate

în comun [19]. Horizon IP Scan prevede acțiunea sa de suport în cadrul a trei etape: 1. Faza preparatorie cu pre-interviu inclus; 2. Interviu principal și 3. Furnizarea unui raport și recomandări. Serviciul este deschis pentru start-up-urile și IMM-urile care urmează să încheie un Acord de Grant la Programele H 2020 sau HE, sau în decurs de șase luni după data semnării. Mai mult decât atât, beneficiari aici pot fi și entitățile menționate care au fost etichetate pe platforma Horizon Rezults Booster [20], destinată la rândul său propagării rezultatelor obținute în proiecte, dincolo de activitățile de exploatare și diseminare, în scopul creșterii impactului acestora în dezvoltarea social-economică. Lista celor eligibili pentru Horizon IP Scan este continuată de IMM-urile din cadrul Rețelei Europene a Întreprinderilor EEN (Enterprise European Network) [20], de asemenea, pe durata de șase luni de la demararea proiectului. În momentul de față, pe pagina web EEN sunt publicate 29 de propuneri de colaborare generate de membrii rețelei din partea Republicii Moldova. Pagina Horizon IP Scan oferă descărcarea formularelor pentru solicitări. Atingând contextul prevederilor, expuse în actele ce reglementează relațiile partenerilor în consorții la diferite etape, este necesar de menționat exemplul documentului-șablon „Horizon Europe Programme Standard Proposal Template (RIA, IA) Application forms (Part A) Project proposal – Technical description (Part B) Version 1.0 10 March 2021” [21], unde, în Tabelul „Rolul organizației participante în proiect”, este specificat cine dintre parteneri este responsabil de managementul drepturilor PI, inclusiv transferul tehnologic. Tot aici, la compartimentul „Metodologie”, este prevăzut ca depunătorii dosarelor de aplicare la proiecte care generează/colectează date/sau alte rezultate ale cercetărilor (cu excepția publicațiilor) pe durata proiectului trebuie să descrie în ce mod datele/rezultatele cercetărilor vor fi aliniate la principiile ușor de găsit, accesibile, interoperabile și reutilizabile, adunate în acronimul FAIR (Findable, Accessible, Interoperable, Reusable). Aspectele dreptului de PI țin de accesibilitatea datelor/rezultatelor cercetărilor în materie de considerare a accesului deschis și prevederi pentru acces la datele restricționate. În concluzie, părțile participante într-un consorțiu, de la bun început, trebuie să ajungă la un consens în ceea ce privește utilizarea informațiilor, inclusiv

a celor legate de PI, stipulate în Acordul de Grant semnat.

Un alt document ajuns la etapa de aprobare în cadrul unităților responsabile ale Comisiei Europene pentru cercetare și inovare este „Horizon Europe (HORIZON) Euratom Research and Training Programme (EURATOM) General Model Grant Agreement (HE MGA — Multi & Mono) Version 1.0 DRAFT 25 February 2021” [22], în care Articolul 16 „Drepturi la Proprietatea Intelectuală – Fundal și rezultate – Drepturi de acces și drepturi de utilizare” conține prevederi explicite legate de managementul informațiilor de acest caracter. Conform textului, beneficiarii trebuie să ofere acces altor participanți la obiectele fundalului, obținute în trecut, destinate implementării acțiunii. Noțiunea de „Fundal” presupune tipuri de date/know-how/informații de orice natură, inclusiv drepturi de PI. Autoritatea finanțatoare nu poate exercita drepturi de proprietate asupra rezultatelor obținute în cadrul acțiunii, unde drept rezultate, ca și în cazul fundalului, sunt date/know-how/informații/drepturi PI, dar care rezidă din acțiune. Totuși, autoritatea finanțatoare poate utiliza informații nesensibile din acțiunile proiectelor în următoarele scopuri: (i) rezumate pentru publicații; (ii) livrabile; (iii) imagini; (iv) material audio-video, toate destinate elaborării politicilor, mediatizării, comunicării, diseminării, pe durata acțiunii și, ulterior, pentru întreaga perioadă de acțiune a drepturilor de PI. Dreptul finanțatorului de a utiliza produsele obținute de beneficiar se obțin în urma emiterii unei licențe fără redevențe, neexclusivă și irevocabilă și include următoarele elemente: (i) utilizare în scop personal; (ii) distribuție în public (tipărire, expunere în internet, difuzare pe orice canale, plasare în baze de date); (iii) editare și reeditare; (iv) traducere; (v) stocare pe hârtie sau în format electronic; (vi) arhivare și (vii) autorizarea în unele cazuri a persoanelor terțe; (viii) procesare, producând materiale derivative. Respectiv, dacă au loc încălcări ale prevederilor articolului sau ale înțelegerilor convenite, aceasta poate conduce la sancțiuni, prevăzute în Articolul 28 al prezentului document. Tot aici, Anexa 5 oferă o descriere a regulilor specifice pentru drepturile PI, fundal și rezultate, asociate cu definiții la un șir de noțiuni și sintagme utilizate. Conducându-se de prevederile Anexei, părțile participante în proiect vor reuși să soluționeze litigiile

legate de situații în care este discutabil dreptul de PI între beneficiari și căile de găsire a unui consens între ei și părțile terțe. Beneficiarii care au primit finanțare în baza Acordului de Grant al Programului trebuie să ia măsuri adecvate în sensul protecției rezultatelor obținute pentru perioada de timp și pe teritoriul respectiv. La compartimentul exploatarea rezultatelor beneficiarii trebuie să aibă grijă pentru valorificarea lor într-un termen de până la patru ani. În caz contrar, dacă nu se reușește în urma efortului depus, Programul propune instrumentul Platforma Rezultatelor Orizont pentru a căuta părți interesate. Pot exista și cazuri în care apelurile lansate în cadrul Programului vor avea prevederi specifice la utilizarea rezultatelor de către beneficiari, prevedere, de asemenea, formulată în conținutul documentului. La compartimentul legat de transferul și licențierea rezultatelor dezvoltatorii au prevăzut totalitatea situațiilor posibile – în ce materie, cui, când și în ce condiții pot fi efectuate aceste procedee, toate grupate în: (i) transfer de proprietate; (ii) acordarea licențelor; (iii) autoritatea care acordă dreptul de a obiecta la transferuri sau licențe – acțiunile HE; (iv) autoritatea care acordă dreptul de a obiecta la transferuri sau licențe – acțiunile Euratom; (v) limitări ale transferurilor și licențierilor ce rezultă din activitățile strategice, interese, autonomie sau din motive de securitate ale UE și statelor membre. Nu mai puțin sunt abordate și drepturile de acces la fundal și rezultate. Cât privește exercitarea drepturilor de acces – renunțarea la drepturile de acces – fără sublicențiere, este important a ști că, dacă chiar beneficiarul încetează a fi implicat în acțiune, acest fapt nu afectează drepturile sale de acces. Însă, rămâne la discreția beneficiarilor să convină, în anumite cazuri, la privarea unui partener de drepturile de acces. Partea cu referire la drepturile de acces la implementarea acțiunii prevede modul în care beneficiarii pot oferi accesul între ei.

Punctul următor al Anexei despre accesul la exploatarea rezultatelor conține stipulări asemănătoare, dar ocupând un loc aparte în listă. Accesul la drepturi poate fi oferit și altor entități, dacă acestea se află în aceeași subordine. Acest lucru este posibil în cazurile: (i) când activează pe teritoriul statelor membre sau într-o țară asociată Programului HE; (ii) când se află în subordinea altui beneficiar, sau a

aceluiași beneficiar, sau beneficiarul este în subordinea sa și (iii) când există necesitatea de a exploata rezultatele beneficiarului.

Alte aspecte ce necesită a fi menționate se regăsesc în descrierea drepturilor de acces pentru autoritățile finanțatoare, instituții, organisme, oficii sau agenții UE și autorități naționale la rezultate în scopuri politice – Acțiuni Orizont Europa, ce reglementează dreptul de acces doar pentru utilizare în scopul declarat, asigurarea confidențialității, precum și necesitatea de a informa alte entități naționale despre cererea înaintată în acest sens. Pentru acțiunile realizate în cadrul Euratom, de asemenea, este reglementat tipul de acces descris în context. În cele din urmă, după cum a fost menționat și în cazul utilizării fundalului și a rezultatelor, drepturile la acces pot avea prevederi adiționale, descrise expres în cazul unor apeluri ale Programului Orizont Europa.

Concluzie

Pentru Întreprinderile Mici și Mijlocii, rolul de promotor decisiv, din considerente de accelerare a accederii rezultatelor obținute din activitățile de cercetare și inovare, pe piața produselor și serviciilor a căpătat o argumentare indiscutabilă. IMM-urile, anume prin caracteristicile lor specifice de mobilitate, flexibilitate și abilitate de a contribui la creșterea competitivității economice, se bucură de o mare atenție din partea programelor Uniunii Europene pentru cercetare și inovare, acestea oferindu-le un larg spațiu de activitate și sprijin prin mecanisme și instrumente dedicate, inclusiv asigurarea protecției drepturilor de proprietate intelectuală, stipulate în documentele normative interne din program. Republica Moldova a debutat în participare la programul precedent de acest gen Orizont 2020, obținând totodată indicatori încurajatori și la capitolul participării IMM-urilor autohtone. Programul următor – Orizont Europa, deja lansat, asigură o continuitate în acest context, fortificând accentele dezideratului de implicare a sectorului real al economiei în proiecte cu componentă de cercetare și inovare cu implementarea lor ulterioară, fapt ce ne inspiră mai mult optimism în sensul dezvoltării cooperării științifice transnaționale întru dezvoltarea comunității continentului european.

REFERINȚE

1. <https://unfccc.int/resource/docs/convkp/conveng.pdf> (accesat la 11.04.2021);
2. https://unfccc.int/kyoto_protocol (accesat la 11.04.2021);
3. <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement> (accesat la 11.04.2021);
4. https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en (accesat la 11.04.2021);
5. <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2017/EN/COM-2017-646-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF> (accesat la 11.04.2021);
6. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1669 (accesat la 11.04.2021);
7. <https://cutt.ly/MvOPt9p> (accesat la 11.04.2021);
8. <https://clustercollaboration.eu/open-calls/h2020-call-proposals-sme-instrument#:~:text=The%20SME%20Instrument%20supports%20high,that%20could%20drive%20economic%20growth.&text=It%20has%20three%20phases%2C%20including%20a%20coaching%20and%20mentoring%20service> (accesat la 11.04.2021);
9. <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/horizon-dashboard> (accesat la 11.04.2021);
10. <https://accelopment.com/blog/from-2-to-25-expected-success-rates-for-the-h2020-green-deal-call/> (accesat la 11,04,2021);
11. https://ec.europa.eu/info/publications/interim-evaluation-horizon-2020_en (accesat la 12.04.2021);
12. https://ec.europa.eu/info/horizon-europe_en (accesat la 11.04.2021);
13. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52018PC0435> (accesat la 12.04.2021);
14. https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/internal_market/240603.html?root=240603 (accesat la 12.04.2021);
15. https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/doing-business-eu/intellectual-property-rights_en (accesat la 12.04.2021);
16. <https://libguides.bodleian.ox.ac.uk/c.php?g=422962&p=2888482> (accesat la 12.04.2021);
17. <https://webgate.ec.europa.eu/funding-tenders-opportunities/pages/viewpage.action?pagelid=1867974> (accesat la 12.04.2021);
18. https://intellectual-property-helpdesk.ec.europa.eu/regional-helpdesks/european-ip-helpdesk_en (accesat la 12.04.2021);
19. https://intellectual-property-helpdesk.ec.europa.eu/horizon-ip-scan_en (accesat la 14.04.2021);
20. https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/horizon/temp-form/af/af_he-ria-ia_en.pdf (accesat la 12.04.2021);
21. https://een.ec.europa.eu/partners?f%5B0%5D=field_region%3Anone&count%5B1%5D=field_country%3A772 (accesat la 14.04.2021);
22. https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/common/agr-contr/general-mga_horizon-euratom_en.pdf (accesat la 12.04.2021).

REZUMAT

Abordarea protecției proprietății intelectuale în programele-cadru pentru cercetare și inovare ale Uniunii Europene. Poziția IMM-urilor în activitățile de cercetare și inovare conectate direct la piața produselor și a serviciilor este una din preocupările-cheie din cadrul dezvoltării globale. În acest context, subiectele din aria Proprietății Intelectuale își păstrează încontinuu actualitatea cu tendințe crescânde de implicare.

Cuvinte-cheie: *cercetare; inovare; IMM; statistici; proprietate intelectuală.*

ABSTRACT

Addressing Intellectual Property Protection in the European Union's Research and Innovation Framework Programs. The position of SMEs in research and innovation activities directly linked to the market of goods and services is one of the key concerns in global development. In this context, the topics in the area of Intellectual Property are constantly kept up to date with increasing trends of involvement.

Keywords: *research; innovation; SME; statistics; intellectual property.*